

Pericopa Bo - Păcăleala plecării din Egipt [anul 5784]

Moise și poporul evreu au primit porunca de două ori să împrumute de la egipteni diverse obiecte:

- „Fiecare femeie va cere de la vecina ei și de la cea care locuiește în casa ei, vase de argint și vase de aur și haine ...” (Exod 3:22)
- „Vorbește așadar în auzul poporului, ca să ceară fiecare bărbat de la vecinul lui și fiecare femeie de la vecina ei vase de argint și vase de aur” (Exod 11:2)

Într-adevăr, așa s-a și procedat „Copiii lui Israel au făcut după cuvântul lui Moise și le-au cerut egiptenilor vase de argint și vase de aur și haine” (Exod 12:35).

Comentatorii, vechi și noi, și-au manifestat nedumerirea de această înșelăciune și au găsit diferite explicații. Chestiunea nu este una de dreptate; este evident că pentru munca grea pe care au făcut-o evreii în Egipt, li se cuvenea o răsplată care nu era mai mică decât acele obiecte. Problema este faptul că s-a ales minciuna și cacealmăua; să iei fără să intenționezi să returnezi, să le prezinți ca un împrumut fără să intenționezi să le returnezi.

Câteodată, cel slab n-are încotro decât să se folosească de păcăleală față de cel puternic, însă cele zece plăgi i-au transformat pe egipteni în partea cea slabă. De ce israelienii își primesc răsplata prin minciuni?

Adevărul este că nu trebuie să vorbim despre această păcăleală separat, ea fiind o parte dintr-o păcăleală mult mai mare: solicitarea lui Moise și Aron de la Faraon nu este să iasă din Egipt la libertate, ci să iasă doar ca să-l slujească pe Domnul - și să se întoarcă. Astfel i-au solicitat Faraonului, fiindcă în fața tufișului au primit porunca: „Lasă-ne să mergem cale de trei zile în deșert și să aducem jertfe Domnului” (Exod 3:18). Aici nu este vorba despre o eliberare pe vecie, ci despre o călătorie pentru a aduce o jertfă Domnului.

Moise repetă aceste lucruri de nenumărate ori: „Dă drumul poporului Meu să Mă slujească” (Exod 8:1); „ca să țină o sărbătoare pentru Mine în deșert” (Exod 5:1); „Să mergem să jertfim Domnului” (Exod 5:17) și altele. Așa au înțeles și Faraonul cu slujile lui, după cum reiese din multe versete, printre care: „Mergeți, slujiți Domnului” (Exod 10:8); „Dă drumul oamenilor să slujească Domnului Dumnezeului lor” (Exod 10:7); „și voi da drumul poporului ca să aducă jertfe Domnului” (Exod 8:28) și altele.

Într-adevăr, la începutul pericopei „BeŞalah”, când Faraonul a înțeles că poporul nu se va întoarce, ni se spune că poporul a fugit: „Și i s-a dat de veste regelui Egiptului că poporul fugise” (Exod 14:5) - nu după cum se stabilise.

Marea întrebare pe care au pus-o înțelepții și comentatorii din toate perioadele: De ce oare nu s-a spus adevărul?

Este adevărat că nu este o problemă de a minți pe un înrobitor feroce pentru a se elibera. Dar pentru ce? Nu este logic să presupunem că influența celor zece plăgi nu ar fi de ajuns ca să-l lămurească pe Faraon să elibereze poporul pentru totdeauna.

Păcăleala pentru împrumutarea obiectelor este ușor de explicat: dacă îl înșelăm pe Faraon că este vorba despre o sărbătoare în deșert, este ușor de înțeles că avem nevoie să împrumutăm obiecte ca să putem sărbători în deșert. Întrebarea care trebuie pusă nu este despre împrumutarea obiectelor, ci cererea nu de a ieși la libertate, ci de a-L sluji pe Domnul în deșert și a se reîntoarce.

Comentatorii aduc foarte multe explicații. Marele comentator Șadal (Samuel David Luzzatto, Italia sec. 19) spune că nu era în posibilitatea lui Moise să-i spună adevărul unui tiran ca Faraonul. Un alt comentator din cei numiți „noi” spune că în fond Moise nu a mințit și că intenția lui fusese ca poporul să iasă câteva zile ca să jertfească Domnului. El nu a spus deslușit că ei nu se vor întoarce. Marele comentator Abarbanel (Portugalia-Italia, sec. 15) explică că Dumnezeu i-a spus lui Moise să implore pentru o cerere mărunță ca să arate inima împietrită a Faraonului față de robii lui. Cel care refuză să dea un repaus robilor lui ca ei să-l jertfească Dumnezeului lor, este fără îndoială un tiran crud. Rabinul Elhanan Samet, contemporan, spune că în război este ca în război: Faraonul era dușmanul fiilor lui Israel, iar în război este voie să induci în eroare, ba chiar este adeseori necesar acest lucru.

Marele rabin contemporan, Jonathan Saks, fost prim-rabin al Marii Britanii, ne spune că dacă privim înapoi, în cartea Genezei, vom descoperi că acest tipar de comportament nu a început cu Moise și Faraonul. Plecarea lui Iacov de la Lavan este descrisă în felul următor: „Iar Iacov l-a păcălit pe Lavan arameul, nezcându-i că fuge” (Geneza 31:20). Lavan, care l-a ajuns din urmă, i-a reproșat: „Ce-ai făcut? M-ai păcălit și le-ai tratat pe ficele mele ca pe prizoniere luate cu sabia? De ce ai fugit pe ascuns și m-ai înșelat? Și nici nu mi-ai spus” (Geneza 31:26).

Când Esav i-a propus lui Iacov să călătorească împreună, iar Iacov s-a menținut cu jumătate de adevăr: „Stăpânul meu știe cât de firavi sunt copiii și am în grijă oi și vite care alăptează; dacă sunt mânate aspru timp de o zi, toată turma va muri. Să treacă rogu-te, stăpânul meu, înaintea slujitorului său; iar eu voi călători lent, la pas cu turmele care sunt înaintea mea și la pas cu copiii, până ce voi ajunge la stăpânul meu în Seir” (Geneza 33:13-14). Nu este chiar o minciună, dar este o justificare aparentă.

Mai mult decât atât, când fiii lui Iacov au încercat să salveze pe Dina, sora lor, din mâinile lui Șechem care a violat-o și a răpit-o, ei au vorbit cu el și tatăl lui cu „vicleșug”. Ei s-au prefăcut că sunt de acord ca Iacov și fiii săi să stea lângă ei cu condiția ca locutorii din Șechem să se circumcide.

Peste aceste trei cazuri se mai adaugă trei de dinainte: trei cazuri în care Avraham și Isaac au părăsit locul lor din cauza foamei. Ei și-au rugat soțiile ca ele să se prezinte ca surorile lor, ca nu cumva să fie răpite de conducătorii acelor teritorii.

Aceste șase cazuri nu pot fi întâmplătoare. Ele aveau un factor comun, au avut loc ori în străinătate, ori cu demnitari străini în țară. În acele zile, exprimarea adevărului în aceste circumstanțe era un lucru extrem de periculos. Fiii lui Israel care erau un grup slab între aceste puteri, se foloseau de vicleșuguri ca să poată supraviețui. În circumstanțe imposibile este nevoie să minți ca să dăinui. Este rău să trăiești în minciună și este interzis să impui cuiva o asemenea viață. Adevărul este sigiliul Dumnezeului și este temelie încrederii între oameni. Însă în momentul în care poporul tău este subjugat în robie și copiii sunt uciși, toate mijloacele de supraviețuire sunt admise.

În aceste șase povești din cartea Genezei și cele din Exod, Toraua vrea să ne învețe despre legătura între libertate și adevăr. Când este libertate, poate exista adevăr. Când nu este libertate, nici adevăr nu există. O societate în care se trăiește prin teama de conducători, adevărul nu poate fi prezent. Domnul nu dorește o societate în care persoanele sunt nevoite să nu fie drepte ca să supraviețuiască.

Toraua nu justifică în niciun caz înșelăciunea. Din contră: ea condamnă un regim în care adevărul este un pericol la viață, fenomen care există și astăzi în regimuri totalitare. Iudaismul este o religie de dispută, de limpezire, care pune integritatea și moralitatea în fruntea valorilor sale: „Cine poate urca pe muntele Domnului și cine poate sui până la locul său sfânt? Cel care are mâinile curate și inima întregă, care nu a purtat pe degeaba sufletul Meu și nu se jură strâmb (ca să înșele)” (Psalmi 24:3-4). Profetul Maleahi definește pe cine vorbește în numele Domnului: „Legea adevărului a fost în gura lui și pe buzele lui nu s-a găsit nedreptate. A umblat cu mine în pace și dreptate și pe mulți i-a întors de la nelegiuire” (Maleahi 2:6). Rugăciunea de „Șmone Esre” se termină cu fraza „Dumnezeul

meu, ferește-mi limba de [vorbă] rea și buzele de a grăi înșelăciune”.